

LAUNEDDAS: TIPIČAN MUZIČKI INSTRUMENT - GAVINO MURDA

Gavino Murda, instrumentalista na nekoliko instrumenata i kompozitor iz Nuora, počeo je da uči izvođenje muzike kao veoma mlad i svirao je sa raznim muzičkim grupama i u pozorišnim predstavama. Svirao je sa mnogim najznačajnijim italijanskim i međunarodnim ansamblima. Trenutno ga zanimaju zvuci sardinijske muzike i tipični instrumenti njegovog ostrva, koje koristi u modernom muzičkom kontekstu.

Kako opisujete launedas ljudima koji nisu upoznati sa ovim muzičkim instrumentom?

LAUNEDAS se sastoji od tri cilindrična kalamusa dobijena od rečne trske vezanih u uzice. Najduža cev, bez rupa, zove se SU TUMBU, koja deluje kao štap i nastavlja se delom koji zovemo kontinuo. Druge dve cevi, svaka opremljena sa četiri kvadratne rupe na različitim pozicijama i rastojanjima, u zavisnosti od instrumenta, zovu su SA MANKOSA MANA i SA MANKOSEDA. Peta rupa, S'AREFINU, emituje neku vrstu drugog štapa odvojenog od ostalih rupa i slobodna je. Na njega se nanosi pčelinji vosak kako bi se instrument uštimao i usavršila njegova intonacija.

Na kraju svakog od tri štapa možete pronaći SA KABICINU, različite veličine i prečnika, u odnosu na vrste i tonove.

Kako se proizvode zvuci?

Sa MANKOSA MANA se svira levom rukom, a povezana je sa SU TUMBU, SA MANKOSEDOM. Desnom rukom odvojena je od druge dve, ali se iz kombinacije melodijskih cevi dobijaju različiti CUNTZERTUS. Svaki Cuntzertus se razlikuje od drugog po notama do kojih može da dostigne zahvaljujući dve lule koje stvaraju melodiju i harmoniju, SA MANKOSA i SA MANKOSEDDA (primeri KUNZERTOS: SU PUNTU ORGANU, SU FIORASIU, SA MEDIANA, SA MEDIANA A 'PIPIA), različiti su zvuci do kojih se može doći u odnosu na položaj rupe i udaljenosti rupa do sledeće. Kako su napravljeni od prirodnog materijala Launedas reaguje kao žiovi biće: na njegovu intonaciju utiče temperatura i osetljiv je na okruženje.

Neizostavan uslov za sviranje Launedasa je da se koristi tehnika KRUŽNO DISANJE ili KONTINUIRANO DISANJE. Tehnika se sastoji u korišćenju, tokom faze izdisaja, rezerve vazduha unutar obraza, koji se postepeno izbacuje kada svirač udahne nosom. Na ovaj način se neprekidan stub vazduha kanališe u instrument.

Koliko su stari launedasi?

Launedas je najstariji poznati polifoni instrument sa trskom. Postojanje Launedasa je zabeleženo već u nuragijskoj eri zahvaljujući otkriću čuvene itifalične bronzne koja datira iz 6. / 7. veka N.E. koji su pronađeni u Itiriju a koja prikazuje svirača Launedasa koji želi da svira svoj instrument. Ovaj instrument je oduvek bio vezan za verske proslave ili za trenutke narodnih svetkovina, pa stoga ima snažnu društvenu funkciju sve do danas.

Ono što je sigurno je da postoje jake srodnosti sa tenorom kanta koji koriste isti harmonijski sistem; a pošto je glas nastao pre instrumenta može se reći da polifonija postoji na Sardiniji preko 3000 godina.

Koliko su danas važne launedasi?

Danas su launedasi i dalje važni u nekim delovima Kampidana, Treksentija i Sarabusa, sa školama i nastavnicima koji svoja znanja i usmene veštine prenose mnogim mladim ljudima.

Najzasnovanije istraživanje u istoriji launedasa preduzeo je mladi danski etnomuzikolog Andreas Bencon, koji je 1950-ih godina bio na turneji po Sardiniji, sistematski upoznajući i snimajući najpoznatije launedasove svirače na ostrvu.

Koliko je launeddas popularni danas?

Launeddas je i danas u stalnom razvoju, e zahvaljujući interesovanju i eksperimentisanju mladih muzičara.